

Projekt	Jan Amos Komenský v digitální éře
Název	Jak změna žánru ovlivňuje podobu textu
2. stupeň	Doporučeno pro 8.–9. ročník ZŠ
Vzdělávací obor / Téma	Český jazyk a literatura / Literární výchova, Komunikační výchova
Rozvíjená gramotnost	ČTENÁŘSKÁ DIGITÁLNÍ

Cíl činnosti:

Žáci se naučí obsah výchozího textu transformovat do jiných formátů. Při tom si uvědomí, jak významně forma textu ovlivňuje jeho vyznění a jak významně ovlivňuje zamýšlený adresát sdělení a kanál sdělení formu textu. Žák si uvědomí, že i když zůstává sdělovaný obsah, informace stejné, výrazně lze variovat podání sdělení. Tím si rozvíjí kreativní dovednosti sdělovat týž obsah v různých kontextech a situacích.

Pomůcky: pracovní list Jan Amos Komenský – život, pracovní list – práce s textem

Popis činnosti:

1. První a druhá vyučovací hodina: Žáci obdrží pracovní list Jan Amos Komenský – život, který je rozčleněn na úseky. Frontálně diskutují o tom, proč je a jak je text členěn, o hlavním sdělení textu a jednotlivých částí.
2. Následně obdrží pracovní list – práce s textem se zadáním řady úloh, které se vztahují k jednotlivým částem textu. Učitel se žáky text prochází a žáci svými slovy shrnou, co mají v jednotlivých úlohách řešit a k čemu to má podle nich být. Varianta digitální třídy vyžaduje ze strany učitele přípravu formuláře, do nějž budou žáci vkládat výsledky práce v jednotlivých úlohách a vytvoření pracovního prostředí pro budoucí informační portfolio. Mají-li žáci z předchozích let již tematické informační portfolio k J. A. Komenskému vytvořené, mohou je těmito činnostmi doplnit.
3. Žák si v první úloze vybere jeden z pojmů (konceptů) označených kurzívou a pomocí sběrného formuláře vyhledává další informace o vybraném tématu. Vkládá je do portfolio a vždy uvede přesnou citaci informačního zdroje.
4. V další úloze žák zpracuje na základě informací o rodinném a osobním životě J. A. Komenského text s max. 100 slovy (tolerance je 10 slov), jako by šlo o článek do bulvárního časopisu. Žák k němu dohledá či vytváří grafické a obrazové doplnění, přičemž dodržuje licenční ujednání a autorské právo¹.
5. Žáci čtou a (variantně ve virtuálním prostředí) komentují články spolužáků. V krátké reflektivní diskusi mohou také vyzdvihnout dílo, které se jim obzvláště líbilo.
6. Žáci následně podobně tvořivě transformační metodou přistoupí k další části životopisného textu, která se týká dramatického útěku J. A. Komenského přes hranice a následných osobních těžkostí i radostí. Mají si představit, že jsou váleční zpravodajové a jejich úkolem je pokrýt dramatický osud této části géniova života pomocí twitteru (texty o max. 280 znacích).
7. Žáci „tweetují“ ve vybraném prostředí a zároveň mají možnost reagovat na tweety spolužáků a jakkoliv je komentovat, polemizovat s nimi atd.
8. Učitel s nimi následně projde tweety podle vlastního výběru a se žáky identifikují strategie diskutérů, např.: zvýšit význam tweetu, snížit jej, osobní útok či pochvala dobrého postřehu; snížení celého tématu – off topic, nezajímavé...

¹ Jedná-li se o žáky osmého ročníku, kteří s těmito digitálními dovednostmi teprve začínají, doporučujeme předřadit krátký výklad o autorském právu a licencích s ukázkami – informace k tématu můžete čerpat v recenzovaném hesle pedagogické Wiki na Metodickém portálu RVP.CZ zde: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick-k%C3%BD_lexikon/A/Autorsk%C3%A9_pr%C3%A1vo_pro_u%C4%8Ditele.

9. Třetí vyučovací hodina: žáci mají na základě textu vytvořit inzerát či plakát zvoucí na dobrodružný poznávací zájezd po stopách J. A. Komenského. Žáci pracují obdobně, jako při psaní „bulvárního příspěvku“. Protože jde o to, prodat produkt, je potřeba se úkolu vč. sběru informací věnovat daleko více do hloubky. Doporučujeme vytvořit si informační portfolio společně pro všechny žáky a plakát nebo inzerát vytvářet ve skupinách (max. 4členných). Protože je text komprimovanou informací, doporučujeme informační portfolio řídit formulářem, do nějž budou žáci vkládat informace vč. obrázků a grafických doplňků a ke každému vždy přesný odkaz na digitální nebo tištěný zdroj, a je-li, doplnit i o licenční pravidla. Hotové produkty žáci prezentují ve virtuálním prostředí nebo přímo ve třídě. V digitální třídě mohou pracovat například v aplikaci canva (https://www.canva.com/cs_cz/).
10. Čtvrtá vyučovací hodina: žák vytvoří a napíše na základě všeho vytvořeného materiálu, který má k dispozici, vč. výchozího textu o závěru géniova života nekrolog o J. A. Komenském. K tomu jim učitel může pustit ukázkou takové slavnostní řeči².
11. Žáci by měli slavnostní řeči představit ostatním. Ve variantě virtuální třídy doporučuji, aby žáci zaznamenali řeči formou videa a vložili je do prostředí podle zvyklostí dané školy (školní intranet, Google Classroom, YouTube...). Přitom je třeba dodržet veškeré zásady ochrany osobních údajů nezletilých. V konvenční třídě mohou žáci nekrology představit veřejně; doporučuji, aby šlo o dobrovolné prezentace. Žáci mohou své texty vystavit v tištěné podobě po třídě a spolužáci je mohou hodnotit hvězdičkami nebo jiným, v dané škole obvyklým způsobem.
12. Učitel dále iniciuje reflektivní diskusi, v níž se žáci opět mohou vrátit k jednotlivým zadáním, zhodnotit, co se jimi naučili:
 - a. o J. A. Komenském a
 - b. o tvořivém psaní;Při tom si znovu mohou prohlédnout produkty, které v bloku vyučovacích hodin vznikly.

Komentář z pohledu gramotnosti:

Čtenářská gramotnost:

Transformační úlohy jsou zaměřeny zejména na **analyticko-syntetické pojmání formy a obsahu textů**. V běžné výuce žáci řeší obsah a formu obvykle odděleně. Při transformacích výchozího textu do jiné formy podání naopak musí zvažovat limity formy a komunikační situace či kanálu sdělování nebo potřeby adresáta a sdělovat obsah odlišně (ČG-4-3-01; ČG-4-3-04 a 05). Žáci propojují a hodnotí obsahy textu s vlastními zkušenostmi, aby získali širší rozměr pro tvořivou práci (ČG-4-2-07; ČG-4-2-08). Žáci při tvořivých úlohách osvědčí svou čtenářskou metakognici (OVU: ČG-3-4-03; 3-4-05), neboť musí zvolit takové postupy čtení a analýzy textů, aby správně vyřešili zadané transformační úlohy. Dále pracují s neúplnými informacemi, které následně doplňují, tedy musí z nalezeného vyvodit nové souvislosti ve shodě s OVU ČG-3-2-08.

Digitální gramotnost:

Při tvorbě tweetů „válečného zpravodaje“ žáci vytvářejí specifický digitální obsah podle určeného formátu úpravou formátu výchozího (DG-4-2-02). Při tvorbě plakátu nebo letáku cestovní kanceláře vytváří nový obsah kombinováním výchozích informací a hledají i vhodný formát zpracování (DG-4-2-01). Pro řešení konkrétního praktického zadání či problému navrhuje postupy a využívá k tomu vhodné technologie (DG-4-1-10).

Možnosti individualizace a diferenciací výuky:

Žákům se speciálními vzdělávacími potřebami ponecháme větší časový prostor k pochopení zadání. Učitel či asistent pedagoga poskytuje individuální péči žákovi v souladu s jeho potřebami, aby úkol splnil. Očekávání učitele budou, že žák se speciálními vzdělávacími potřebami splní úkoly svým tempem: nemusí tedy například dokončit všechna zadání, ale vždy se tvořivě zapojovat do společné práce nebo do individuálního hodnocení. Zde s oporou o dostupného pedagogického pracovníka (například asistenta pedagoga nebo druhého pedagogického pracovníka ve třídě). Učitel zajistí, aby se tento žák/žáci plně zapojil do práce skupiny při tvorbě plakátu, aby se zúčastnil diskuse a hodnocení příspěvků spolužáků, aby měl významný podíl na vytvoření a záznamu „nekrologu“ apod. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami by se měl na konci skupinové práce považovat za součást týmu a mít podíl na výsledku práce.

² Webový zdroj ze stránek České televize, kanálu Art, které obsahují několik povedených ukázek žánru. Dostupné zde: <https://art.ceska-televize.cz/tema/nekrolog>.

Důkazy o učení:

- Žák vytvoří povrchní (bulvární) text do 100 slov o životních peripetiích Komenského s využitím informací z výchozího textu.
- Žák vytvoří text o max. 280 znacích o dramatických událostech a osudovém zvratu v životě J. A. Komenského a využije při tom informací z výchozího textu.
- Žák diskutuje o autorských tweetech a pojmenovává autorské záměry diskutujících.
- Žáci ve 4 členných skupinách vytvoří a ostatním nasdílí plakát zvoucí na dobrodružný poznávací zájezd po stopách J. A. Komenského a využijí k tomu informace z výchozího textu a další informační zdroje, které správně citují.
- Žák doplní přehlednou tabulku tak, aby v ní nechyběly žádné informace o životních cestách, které mají účastníci zájezdu následovat, vč. citací použitých informačních zdrojů.
- Žáci sepiší, zaznamenají a prezentují slavnostní pohřební řeč obsahující důležitý odkaz Komenského a při tom využijí informací z výchozího textu (nejen jeho poslední části); a vlastní či třídí informační portfolio o Komenském.

Zdroje:

KOUBEK, Petr, NOVOTNÁ, Věra. Jan Amos Komenský v digitální éře. Metodický portál: Články. RVP.cz [online]. 23. 06. 2020 cit. [2021-04-14]. ISSN 1802-4785. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22535/JAN-AMOS-KOMENSKY-V-DIGITALNI-ERE.html/>

TUREK, Petr. Připomněli si Komenského. Před 400 lety vysvětlili v Žeravících 26 kněží. Hodonínský deník.cz [online]. 24. 4. 2016. Dostupné z: https://hodoninsky.denik.cz/zpravy_region/pripomneli-si-komenskeho-pred-400-lety-vysvetlili-v-zeravich-26-knezi-20160424.html

Česká televize, kanál Art, Nekrolog. © Česká televize 1996 – 2021. Dostupné z: <https://art.ceskatelevize.cz/tema/nekrolog>.

Tento digitální vzdělávací materiál je součástí souboru aktivit, který vytvořil autorský tým [PPUC-ZŠ2-tým](#), hlavní editorka Marta Břehovská. Další sdílení a úpravy aktivity jsou umožněny za podmínek licence [CC BY-SA 4.0 Mezinárodní](#), která se vztahuje na text, obrázky i přílohy této aktivity, pokud není uvedeno jinak. Na stránce [www.gramotnosti.pro/epublikace](#) najdete konkrétní postup, jak lze v souladu s podmínkami otevřené licence aktivitu upravovat či šířit. Soubor aktivit byl vytvořen v rámci projektu [Podpora práce učitelů](#) (PPUČ), který byl spolufinancován z Evropských strukturálních a investičních fondů a jehož realizaci zajišťoval [Národní pedagogický institut České republiky](#). Diskutujte a ohodnoťte aktivitu na stránce Elektronické materiály (<https://ema.rvp.cz/>) na Metodickém portálu RVP.CZ.

Gramotnosti pro život!
Učíme v souvislostech

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

PRACOVNÍ LIST – práce s textem

Jan Amos Komenský

UČITEL A KAZATEL

V roce 1614 se Komenský vrátil ze studií zpátky na Moravu a začal sám učit. Stal se ředitelem latinské školy v Přerově a později ve Fulneku. V roce 1616 byl vysvěcen na kněze, přijal druhé jméno Amos a stal se kazatelem Jednoty bratrské.

Doplňte text o vysvětlivku k jednomu z vámi vybraných, kurzivou označených pojmů:

Pojem:

Vysvětlivka:

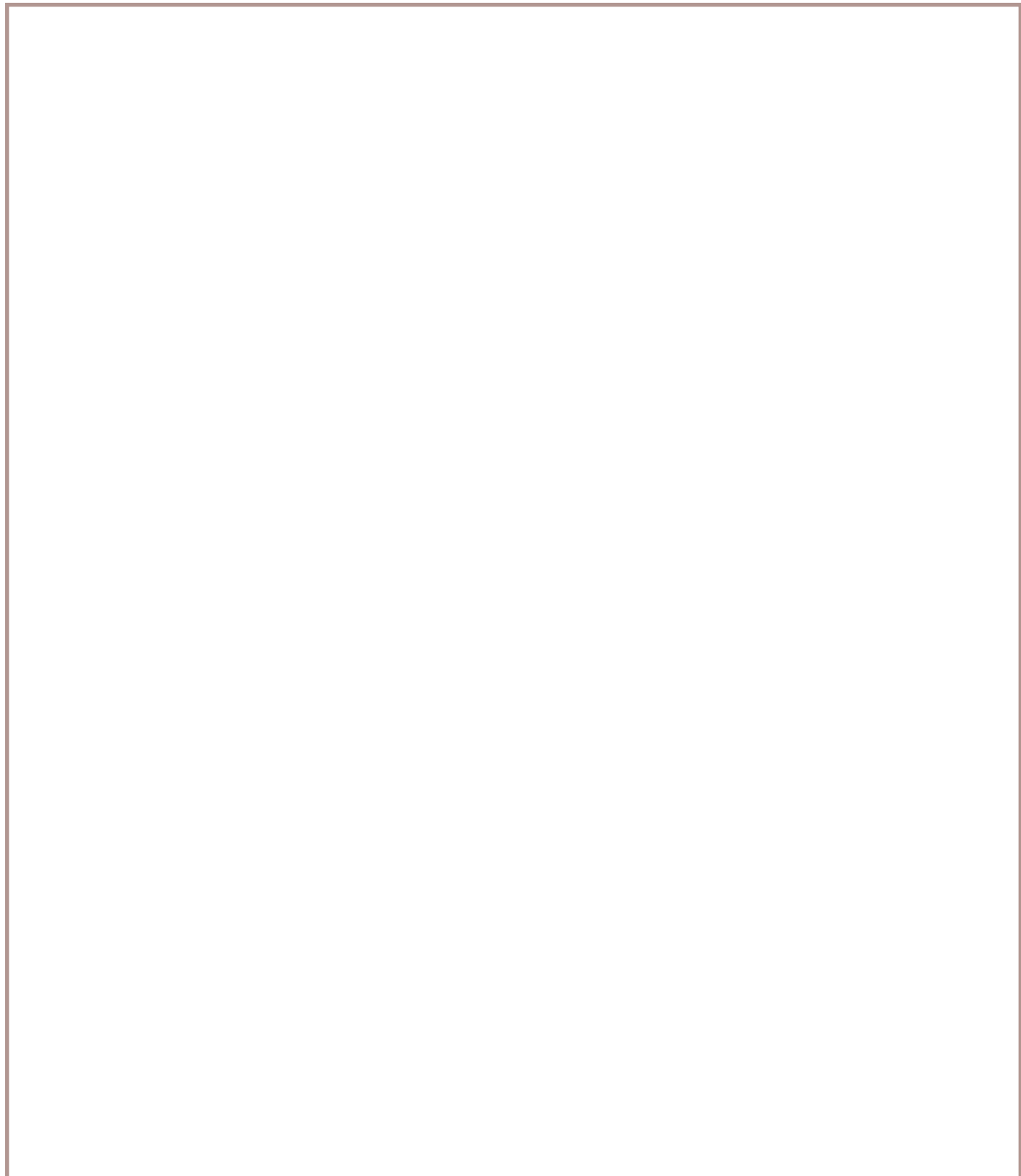
Zdroj informací:

Poznámky:

RODINA

Ve Fulneku se poprvé oženil. S manželkou Magdalénou měl syna, na cestě bylo i druhé dítě. Včas se dozvěděl zprávu, že jeho život je ohrožený. K městu se blížilo vojsko španělských žoldnéřů, kteří zabíjeli nekatolické duchovní. Komenský uprchnul z města, skrýval se v lesích a okolních horách. Po roce mu na mor zemřela žena a obě děti. Několik let žil v Brandýse nad Labem pod ochranou moravského hejtmana Karla ze Žerotína. V roce 1624 se oženil podruhé. Se ženou Dorotkou měl tři dcery a jednoho syna.

Napište text tak, jako by šlo o článek v krásném, barevném časopise na křídovém papíře, který se zabývá aférami známých osobností a drahým zbožím, které celebrity kupují (100 slov):

Popovídejte si se spolužáky o textu, co vás napadá? Jak se liší váš text a text původní? Proč?

VYHNANSTVÍ

Po Bitvě na Bílé hoře (1620) se poměry u nás zhoršovaly, až nakonec v roce 1627 vyšlo nařízení, že lidé vyznávající jinou nežli katolickou víru, musí buď odejít ze země, nebo přestoupit ke katolictví. Komenský s početnou skupinou českých bratří v roce 1628 Čechy opustil. Útočiště našel v polském Lešně. Z učitele se vypracoval až na rektora zdejšího gymnázia.

Hluboce nespokojený s tím, jak vypadá školství, škola i vzdělání, začal psát nové učebnice pro výuku latiny, která byla v té době nejrozšířenějším jazykem. Učebnice se brzy staly velmi populární, byly překládány do mnoha světových jazyků, otevřely cestu k novému způsobu vzdělávání na školách.

Jste válečný zpravodaj a máte ale po ruce jen Twitter – napište tedy o těchto událostech tweet (max. 140 znaků)

Ve skupince **max. 4 spolužáků** diskutujte, co byste napsali k této zprávě, jak byste reagovali?

Lišily by se vaše reakce? V čem se shodnete?

Zaznamenejte na disk:

https://docs.google.com/document/d/15kOIAaM2Zd7wX8_5vuW794whdKTLh0XO4xj3MntEgT0/edit?usp=sharing

ZAHRANIČNÍ CESTY

Zájem učenců i vladařů o dílo Jana Amose Komenského mu otevřel dveře do zemí nekatolické (protestantské) Evropy: Anglie, Nizozemí, Švédsko, Polsko... Naskytla se mu nejen příležitost propagovat nové metody školní práce a své názory na vzdělání, ale také hledat pomoc pro Čechy a iniciovat spolupráci evropských vládců.

Společně s uznávanými evropskými učiteli chtěl Jan Amos pracovat na díle, které by ukázalo cestu k lepšímu uspořádání světa. V roce 1641 přijal pozvání parlamentu na pobyt v Anglii, kde měl o nápravě světa rokovat s dalšími 11 učiteli. V roce 1642 ho požádali Švédové o reformu svého školství a sepsání řady nových učebnic. Roku 1651 se pokoušel založit školu nového typu v Uhrách (dnešním Maďarsku).

V roce 1656 se přestěhoval s rodinou do Nizozemí (dnešního Holandska).

Jste dobrodružná cestovka – chcete prodat poznávací zájezd Po stopách J. A. Komenského:

Jaké informace budete hledat, kde – napište informace, které chcete na plakát, a k nim uveďte zdroj (např. přesné URL webové stránky):	
Informace:	Zdroj:

Navrhněte a vytvořte plakát – ten pak **vyfotíte a vložíte na disk**: https://docs.google.com/document/d/15kOIAaM2Zd-7wX8_5vuW794whdKTLh0XO4xj3MntEgT0/edit?usp=sharing

KONEC ŽIVOTA

Na konci života se Komenskému rozplynula nejen vidina návratu do vlasti, ale i možnost jakkoliv ovlivnit politické uspořádání Evropy. Naděje na náboženskou svobodu v zemích českých vyhasla, Čechy zůstaly katolické pod habsburskou nadvládou. Komenskému zemřela i druhá žena. Další z řad tragédií v jeho životě byla smrt jeho druhé ženy a požár v Lešně, při kterém shořela část jeho celoživotního díla.

Posledních 14 let strávil Komenský v klidném zámožném Amsterdamu. Potřetí se oženil. V kruhu rodiny a pod ochranou mecenášů pracoval na svém vrcholném díle Všeobecné poradě o nápravě věcí lidských. Dílo nedokončil, ale i ty části, které vytvořil společně s mnoha dalšími jeho spisy, obsahují tolik moudrých myšlenek, že byly oporou a posilou pro lidi mnoha generací.

Jan Amos Komenský zemřel 15. listopadu 1670. Pochovaný je v kostele holandském v Naardenu.

1. Napište nekrolog J. A. Komenského (max. 100 slov):

2. Přečtěte jej ve třídě; nahrajte (videozáznam, třeba s pomocí telefonu).
3. Umístěte na internet (školní stránky, YouTube...); na [sdílený disk](#) vložte odkazy na video (přímé URL):
4. Kdo by jej asi četl, kde a kdy? Proč si to myslíte?
5. Podívejte se na tento článek jako inspiraci: https://hodoninsky.denik.cz/zpravy_region/pripomneli-si-komenskeho-pred-400-le-ty-vysvetili-v-zeravicich-26-knezi-20160424.html

PRACOVNÍ LIST

Jan Amos Komenský – život

DĚTSTVÍ

Jan se narodil 28. března 1592 na Moravě, snad v Uherském Brodě. Jeho otec byl významným měšťanem a členem Jednoty bratrské. Ve dvanácti letech však oba rodiče zemřeli, a tak Jan pobýval nějaký čas u své tety ve Strážnici.

STUDIA

V roce 1608 začal studovat na latinské škole v Přerově. Byl nadaný a pracovitý, proto ho Jednota bratrská vyslala na vysoké školy do zahraničí (Herborn, Heidelberg).

UČITEL A KAZATEL

V roce 1614 se Komenský vrátil ze studií zpátky na Moravu a začal sám učit. Stal se ředitelem latinské školy v Přerově a později ve Fulneku. V roce 1616 byl vysvěcen na kněze, přijal druhé jméno Amos a stal se kazatelem Jednoty bratrské.

RODINA

Ve Fulneku se poprvé oženil. S manželkou Magdalénou měl syna, na cestě bylo i druhé dítě. Včas se dozvěděl zprávu, že jeho život je ohrožený. K městu se blížilo vojsko španělských žoldnéřů, kteří zabíjeli nekatolické duchovní. Komenský uprchnul z města, skrýval se v lesích a okolních horách. Po roce mu na mor zemřela žena a obě děti. Několik let žil v Brandýse nad Labem pod ochranou moravského hejtmana Karla ze Žerotína. V roce 1624 se oženil podruhé. Se ženou Dorotkou měl tři dcery a jednoho syna.

VYHNANSTVÍ

Po Bitvě na Bílé hoře (1620) se poměry u nás zhoršovaly, až nakonec v roce 1627 vyšlo nařízení, že lidé vyznávající jinou nežli katolickou víru, musí buď odejít ze země, nebo přestoupit ke katolictví. Komenský s početnou skupinou českých bratří v roce 1628 Čechy opustil. Útočiště našel v polském Lešně. Z učitele se vypracoval až na rektora zdejšího gymnázia.

Hluboce nespokojený s tím, jak vypadá školství, škola i vzdělání, začal psát nové učebnice pro výuku latiny, která byla v té době nejrozšířenějším jazykem. Učebnice se brzy staly velmi populární, byly překládány do mnoha světových jazyků, otevřely cestu k novému způsobu vzdělávání na školách.

ZAHRANIČNÍ CESTY

Zájem učenců i vladařů o dílo Jana Amose Komenského mu otevřel dveře do zemí nekatolické (protestantské) Evropy: Anglie, Nizozemí, Švédsko, Polsko.... Naskytla se mu nejen příležitost propagovat nové metody školní práce a své názory na vzdělání, ale také hledat pomoc pro Čechy a iniciovat spolupráci evropských vládců.

Společně s uznávanými evropskými učiteli chtěl Jan Amos pracovat na díle, které by ukázalo cestu k lepšímu uspořádání světa. V roce 1641 přijal pozvání parlamentu na pobyt v Anglii, kde měl o nápravě světa rokovat s dalšími 11 učiteli. V roce 1642 ho požádali Švédové o reformu svého školství a sepsání řady nových učebnic. Roku 1651 se pokoušel založit školu nového typu v Uhrách (dnešním Maďarsku). V roce 1656 se přestěhoval s rodinou do Nizozemí (dnešního Holandska).

KONEC ŽIVOTA

Na konci života se Komenskému rozplynula nejen vidina návratu do vlasti, ale i možnost jakkoliv ovlivnit politické uspořádání Evropy. Naděje na náboženskou svobodu v zemích českých vyhasla, Čechy zůstaly katolické pod habsburskou nadvládou. Komenskému zemřela i druhá žena. Další z řad tragédií v jeho životě byla smrt jeho druhé ženy a požár v Lešně, při kterém shořela část jeho celoživotního díla.

Posledních 14 let strávil Komenský v klidném zámožném Amsterdamu. Potřetí se oženil. V kruhu rodiny a pod ochranou mecenášů pracoval na svém vrcholném díle Všeobecné poradě o nápravě věcí lidských. Dílo nedokončil, ale i ty části, které vytvořil společně s mnoha dalšími jeho spisy, obsahují tolik moudrých myšlenek, že byly oporou a posilou pro lidi mnoha generací. Jan Amos Komenský zemřel 15. listopadu 1670.

Pochovaný je v kostele v holandském Naardenu.

kolektiv autorů portálu UBU

Úkol: Pokuste se zformulovat alespoň 1 cíl, k němuž by se text hodil, a pro jak staré děti (napište jej na sdílený disk): https://docs.google.com/document/d/15kOIAaM2Zd7wX8_5vuW794whdKTLh0XO4xj3MntEgT0/edit?usp=sharing :